

نقش پیش بینی کنندگی سرسختی روان شناختی، انگیزه پیشرفت و نگرش معنوی

در رضایت مندی شغلی معلمان دوره ابتدایی شهر همدان

بیت اله اسدی^۱، حبیب اله زارعی^۲، غلامرضا حوریان^۳، معصومه یونسی^۴

Malham8282@mihanmail.ir

Malham8282@mihanmail.ir

Malham8282@mihanmail.ir

Malham8282@mihanmail.ir

۱ - کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان -

۲- کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان -

۳ - کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان -

۴ - کارشناس ارشد فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه پیام نور مرکز همدان -

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی پیش‌بینی رضایت‌شغلی معلمان با توجه به میزان سرسختی روانشناختی، انگیزش پیشرفت و نگرش معنوی آنان است. روش تحقیق توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه معلمان دوره ابتدایی شهر همدان است که تعداد آنان ۲۲۰۰ نفر است. حجم نمونه آماری در این تحقیق مطابق با جدول برآورد حجم نمونه کرجسی و مورگان ۳۲۷ نفر می‌باشد که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با رعایت سهم هر یک از زیر گروه‌ها انتخاب شده‌اند. روش گردآوری اطلاعات به صورت میدانی است و با استفاده از پرسشنامه‌های سرسختی روانشناختی، انگیزه پیشرفت، نگرش معنوی و رضایت شغلی اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری شده است. نتایج تحقیق نشان داد که، میزان رضایت شغلی معلمان بطور کلی بالاتر از حد متوسط است و میزان رضایت شغلی معلمان زن بیشتر از میزان رضایت شغلی معلمان مرد است. بین سرسختی روانشناختی، انگیزش پیشرفت و نگرش معنوی معلمان با رضایت شغلی آنان رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد و با استفاده از نگرش معنوی و انگیزش پیشرفت معلمان می‌توان رضایت شغلی آنان را پیش‌بینی نمود.

• کلید واژه: رضایت‌شغلی، سرسختی روانشناختی، انگیزش پیشرفت، نگرش معنوی، معلمان

^۱. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان

^۲. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان

^۳. کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی و احد همدان

^۴. کارشناس ارشد فلسفه تعلیم و تربیت دانشگاه پیام نور مرکز همدان

۱- مقدمه

دوره ابتدایی یکی از مهم‌ترین دوره‌های تحصیلی در نظام آموزشی است چرا که سنگ بنای تعلیم و تربیت فرد در این دوره گذاشته می‌شود، فلذا یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین مؤلفه یاددهی- یادگیری موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در این دوره وابسته به وجود معلمان برخوردار از توانایی‌های نظری و علمی است. معلم، مسئول طراحی و اجرا و ارزشیابی در محیط یادگیری و اساسی‌ترین عامل برای ایجاد شرایط مطلوب جهت تحقق اهداف آموزشی است (کیوانفر و نصر اصفهانی، ۱۳۸۰). معلمان به عنوان یکی از عناصر حیاتی نظام آموزش و پرورش، اهمیت خاصی در نظام تعلیم و تربیت دارند و رضایت آن‌ها می‌تواند در تحقق اهداف سازمان مذکور تأثیر به‌سزایی داشته باشد (کلدی و عسگری، ۱۳۸۲). آنان در صورتی می‌توانند به وظایف شغلی و رسالت‌های خود در آموزش و پرورش به خوبی عمل کنند که علاوه بر برخورداری از تخصص و تعهد از شغل خود رضایت داشته باشند (آزادمرزآبادی و طرخورانی، ۱۳۸۶). معلمان دارای رضایمندی از شغل خود، با علاقه و انگیزش بالا فعالیت کرده و اثر بخشی و کارایی بالایی خواهند داشت. معلمان می‌توانند علاوه بر رفتار قابل احترام با همکاران خویش، اشاعه دهنده رفتار سالم و سازنده در میان دانش‌آموزان تحت پوشش خود باشند. روابط انسانی مطلوب دو طرفه میان معلم با دانش‌آموزان می‌تواند یکی از عوامل اصلی موفقیت یک مدرسه محسوب می‌شود (سرمد، ۱۳۸۷).

رضایت شغلی مجموعه احساس‌هایی است که فرد در مورد شغل خود دارد (اسپکتور^۵، ۱۹۹۷). رضایت شغلی یک پیامد نگرشی رفتاری است که متشکل از واکنش عاطفی شناختی افراد نسبت به شغل و کار خود است (گل پرور و ناد، ۱۳۸۹). حفظ و بقاء رضایت‌شغلی هم برای کارکنان و هم کارفرمایان مقوله‌ای قابل بحث و چالش برانگیز است، و سازمان‌هایی که به حفظ کیفیت بالا و وفاداری نیروی کار علاقمندند باید به این مقوله توجه داشته باشند (حسین زاده و همکاران، ۱۳۸۶). رضایت شغلی باعث می‌شود بهره‌وری فرد افزایش یابد، فرد نسبت به سازمان متعهد شود، سلامت فیزیکی و ذهنی فرد تضمین شود، روحیه فرد افزایش یابد، از زندگی راضی باشد و مهارت‌های جدید شغلی را به سرعت آموزش ببیند (مقیمی، ۱۳۸۰).

رضایت شغلی یکی از عوامل بسیار مهم در موفقیت شغلی و عاملی است که باعث افزایش کارایی و احساس رضایت فردی می‌شود، افراد با رضایت شغلی بالاتر، انگیزه بیشتری در انجام وظایف دارند، بی‌شک هر چه افراد با خودشان مشکل کمتری داشته باشند احتمال کنار آمدن آن‌ها با دیگران زیادتر و روابط خارجی آنها مطلوبتر خواهد بود. (خاوری، ۱۳۸۲). پژوهشگران عوامل متعددی را مرتبط با رضایت‌شغلی معلمان از قبیل: استرس‌های شغلی، تعهد سازمانی، معنویت، انگیزه شغلی، هوش-هیجانی، سبک‌های دلبستگی و حقوق و دستمزد مرتبط می‌دانند (غلامعلی لواسانی و همکاران، ۱۳۸۹؛ آزادمرزآبادی و طرخورانی، ۱۳۸۶؛ کریمی و همکاران، ۱۳۹۱). به نظر می‌رسد از جمله متغیرهای دیگری که با رضایت‌شغلی معلمان مرتبط و احتمالاً سهم قابل توجهی در پیش‌بینی آن داشته باشند سرسختی روان‌شناختی، انگیزه پیشرفت و نگرش‌های معنوی آنان باشد.

سرسختی روانشناختی، یکی از ویژگی‌های شخصیتی است که در رویارویی با حوادث فشارزای زندگی به عنوان منبع مقاومت و سپر محافظ عمل می‌کند و به فرد امکان ترسیم و دسترسی به فهرستی از راهبردها را می‌دهد تا دیدی خوش-

⁵.Spector,P.E

بینانه نسبت به فشارها به دست آمده و بطور مناسب به مبارزه جویی با این عوامل پردازد. سرسختی ترکیبی از باورها در مورد خود و جهان است که از سه جزء تعهد، کنترل و مبارزه جویی تشکیل شده است، اما در عین حال مجموعه‌ای واحد است که از عمل هماهنگ این سه جزء تشکیل یافته است (کوباسا^۶، ۱۹۸۲). سرسختی روان‌شناختی چیزی فراتر از جمع سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه جویی است. انعطاف‌پذیری روان‌شناختی افراد سرسخت، صرفاً از تأثیر انفرادی این سه مؤلفه سرچشمه نمی‌گیرد، بلکه ناشی از شیوه مقابله‌ای خاصی است که با ترکیب پویایی این مؤلفه همخوان است (پارکر و رندال^۷، ۱۹۸۸). در واقع، سرسختی روان‌شناختی ساختار واحدی است که به یکپارچه‌سازی مؤلفه‌هایش می‌پردازد و در آن‌ها یک همگونی ایجاد می‌کند (کوباسا و همکاران، ۱۹۸۸؛ به نقل از حمیلی، ۱۳۸۶). معمولاً این گونه فرض می‌شود که هر فرد درجاتی از سرسختی را از خود نشان می‌دهد ولی میزان سرسختی بسته به زمان و مکانی که فرد در آن قرار دارد و میزان فراوانی و نوع سبک یادگیری که آموخته شده، در افراد مختلف، متفاوت است (روشن و شاکری، ۱۳۸۹). سرسختی احساس بنیادی از کنترل است که به فرد سرسخت امکان ترسیم و دسترسی به فهرستی از راهبردها را می‌دهد. در نهایت سرسختی باعث پرورش دیدی خوش‌بینانه نسبت به فشارها می‌شود (روغنچی، ۱۳۸۴). افرادی که از سرسختی روان‌شناختی قوی برخوردارند، احتمال کمتری دارد که در مقایسه با افراد دارای سرسختی روان‌شناختی ضعیف در پاسخ به تنش، دچار آسیب جسمانی و یا روانی شوند (شریفی، عریض و نامدارئی، ۱۳۸۴).

معنویت عبارت از جستجو برای فهم جواب‌هایی است که به بنیاد هستی و زندگی ارتباط پیدا می‌کند (کوئینگ، مک کالگ و لارسون^۸، ۲۰۰۷). به دلیل آنکه انسان موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی است، یکی از اجزای زندگی سالم توجه به نیازهای معنوی است (حمدیه و شهیدی، ۱۳۸۹). معنویت مبتنی بر جهان بینی توحیدی می‌تواند سبک های زندگی انسان را اعتلاء بخشد. در این سبک زندگی، رفتارهای آسیب زا به تدریج کاهش یافته رفتارهای سالم افزایش می‌یابد (کلانتری، ۱۳۸۶). مرویگلیا^۹ (۱۹۹۹) معنویت را تجربه‌ها یا اظهار و ابراز روح فردی در یک فرآیند پویا و واحدی می‌داند که بازتایش ایمان به خدا یا موجودی متعالی است. مورای و زنتنر^{۱۰} (۱۹۸۹) معنویت را کیفیتی می‌دانند که فراسوی پذیرش مذهب خاصی است و می‌تواند ویژگی‌هایی مانند الهام^{۱۱}، تکریم^{۱۲}، جذب^{۱۳}، هیبت^{۱۴}، معنا^{۱۵} و هدف^{۱۶} را در زندگی ایجاد کند. غباری، لواسانی و محمدی (۱۳۸۴) معتقدند معنویت پدیده‌ای است که از ابعادی مانند فعالیت مذهبی^{۱۷}، تجربه هستی^{۱۸} و احساس متعالی عرفانی تشکیل می‌شود. معنویت مبتنی بر جهان بینی توحیدی می‌تواند سبک زندگی انسان را اعتلا بخشد. در

6.Kobasa

7.Parkes & Rendall

8 .Koenig, H. G, Mc cullough ,M.E & Larson, D.B

9 .Meraviglia,M.G

10 .Murray,R.B& Zentner,J.B.

11 .inspiration

12 .reverence

13 .appeal

14 .awe

15 . meaning

16 .purpose

17 .religious activity

18 . existence experience

این سبک زندگی، رفتاری‌های آسیب‌زا به تدریج، کاهش یافته، رفتارهای سالم افزایش می‌یابد (کلانتری، ۱۳۸۶). عدم توجه به بعد معنوی و خودشناسی در زندگی مانع رشد و شکوفایی است و سلامت روان را به خطر می‌اندازد (شهیدی و فرج‌نیا، ۱۳۹۱). یکی از سازه‌هایی که روان‌شناسان برای تبیین پیشرفت افراد از آن استفاده نموده‌اند انگیزش پیشرفت است. گیج و برلایندر (۱۹۹۲)، به نقل از سیف، (۱۳۸۰)، انگیزه پیشرفت را به صورت یک میل یا علاقه به موفقیت در یک زمینه خاص تعریف کرده‌اند. طبق پژوهش‌های انجام شده افراد دارای انگیزه پیشرفت زیاد در انجام کارها و از جمله یادگیری بر افرادی که از این طریق انگیزه بی‌بهره‌اند پیشی می‌گیرند (گلستانی هاشمی، ۱۳۸۰). انگیزش از مهم‌ترین عناصر یادگیری در نوع محیط آموزشی است که حیطه وسیعی را در آموزش و پرورش در بر گرفته است. به طور کلی، انگیزش سطح انرژی و فعالیت افراد را افزایش می‌دهد، آن‌ها را به طرف اهداف خاصی جهت داده و فعالیت‌های ویژه‌ای را موجب می‌شود (مصطفایی، ۱۳۸۵). انگیزش پیشرفت به عنوان یک زمینه نسبتاً ثابت در افراد از جمله مهم‌ترین انگیزه‌ها یا نیازهای اکتسابی هر فرد می‌باشد که برای نخستین بار توسط موری^{۱۹} در سال ۱۹۳۰ مطرح شد (بیابانگرد، ۱۳۸۴) وی نیاز و میل به پیشرفت را به عنوان یکی از نیازهای اساسی و از ویژگی‌های سازگار شخصیت انسان می‌داند. مک کلند^{۲۰} و همکاران نیز نیاز و انگیزش پیشرفت را نتیجه تعارض هیجانی بین امید به موفقیت و میل به دوری و گریز از شکست می‌دانند و اینکه امید به هیجانات منفی و اینکه موقعیت پیشرفت دور از دسترسی و خارج از توان او می‌باشد مرتبط است (استین مای و اسپنساس، ۲۰۰۹؛ به نقل از غفاری و ارفع بلوچی، ۱۳۹۰). انگیزه پیشرفت یکی از مهم‌ترین انگیزه‌های اجتماعی است که بر رفتار انسان تاثیر می‌گذرد و می‌تواند در پیش‌بینی و تبیین رفتار انسان مورد توجه قرار گیرد (الیوت^{۲۱}، ۱۹۷۱).

در این پژوهش رابطه سه متغیر سرسختی روان‌شناختی، انگیزش پیشرفت و نگرش معنوی معلمان با رضایت‌شغلی آنان مورد بررسی قرار می‌گیرد. سؤال اصلی تحقیق این است که آیا میزان سرسختی روان‌شناختی، انگیزش پیشرفت و نگرش معنوی معلمان توان پیش‌بینی رضایت‌شغلی آنان را دارد؟

انجام این تحقیق از آن رو حائز اهمیت است که می‌تواند به فراهم‌سازی زمینه افزایش رضایت شغلی معلمان و به تبع آن بهبود کیفی و فرایند تعلیم و تربیت کمک کند. این تحقیق می‌تواند به شناسایی عوامل مؤثر در رضایت شغلی معلمان کمک کند و مسؤلان را نسبت به عواملی که باید بیشتر در نظام جذب و نگهداری نیروی انسانی در نظر داشته باشند، یاری دهد.

۲- فرضیه‌های تحقیق

۱. بین سرسختی روان‌شناختی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.
۲. بین انگیزش پیشرفت معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.
۳. بین نگرش معنوی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

۳- پیشینه‌ی پژوهش

رضایی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی: نقش انگیزش مدرسه، اهداف پیشرفت و سرسختی روان‌شناختی» نشان داد که مؤلفه‌های بیشترین سهم‌دار پیش‌بینی عملکرد تحصیلی‌دارد. شکوهی‌فرد، حمید و سودانی (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «اثر بخشی آموزش سرسختی روان‌شناختی بر کیفیت زندگی دانشجویان دختر تربیت معلم» نشان دادند که آموزش مؤلفه‌های سرسختی روان‌شناختی بر بهبود کیفیت زندگی دانشجویان در پس‌آزمون و پیگیری مؤثر بوده است.

¹⁹.Murry

²⁰.McClelland

²¹.Elliot

آقاجانی، تیزدست، عباس قربانی و باج و (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «ارتباط سرسختی روان‌شناختی با فرسودگی شغلی پرستاران» نشان دادند که بعد چالش در سرسختی به طور معناداری با هر سه بعد خستگی هیجانی، کفایت شخصی و مسخ شخصیت در فرسودگی شغلی ارتباط داشت.

آذریون (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان «رابطه رهبری معنوی و یادگیری سازمانی بارضایت‌شغلی در معلمان اداره آموزش و پرورش شهرستان دهدشت» نشان داد که بعدتسهیم دانش بارضایت شغلی رابطه مستقیم و معنی دارد. از ابعاد رهبری معنوی، بعد چشم‌انداز بارضایت شغلی رابطه معکوس و معنی داری دارد. ابعاد بازخورد عملکرد و معناداری بارضایت شغلی رابطه مستقیم و معنی داری دارند. مستغنی و سروقد (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سرسختی روان‌شناختی با فشار شغلی پرستاران بیمارستان‌های دولتی شیراز» نشان دادند که بین روان‌رنجورخویی با فشارشغلی پرستاران رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

حاتمی، حاتمی شاه میر، ادیب پور و طهماسبی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «رابطه بین سرسختی ذهنی و آمادگی جسمانی در دانشجویان دختر» نشان دادند که بین استقامت عضلات کمر بند شانه، توان عضلات پاها، استقامت هوازی، آمادگی جسمانی کلی و خرده مقیاس اطمینان ارتباط معنی داری وجود دارد. همچنین، همبستگی بین استقامت هوازی و خرده مقیاس کنترل معنی دار است. زاهدبابان، قاسم‌پور، حسن‌زاده و اکبری (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی ارتباط سرسختی روان‌شناختی و گذشت با امید در ورزشکاران» نشان دادند که از بین دو متغیر گذشت و سرسختی، سازه شخصیتی سرسختی می‌تواند تغییرات مربوط به امید را در ورزشکاران پیش‌بینی کند.

حمید، عطایی مغاللو و عیدی بایگی (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «مقایسه‌ی رابطه‌ی سلامت‌روان و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان سال اول و آخر پزشکی» نشان دادند که رابطه‌ی معناداری میان سرسختی روان‌شناختی و هریک از مؤلفه‌های آن با متغیرهای سلامت‌روان به جز افکار پارانوئید و روان‌پریشی دانشجویان پزشکی وجود داشته و همچنین تفاوت معناداری بین سلامت‌روان و سرسختی روان‌شناختی دانشجویان سال اول و آخر پزشکی وجود دارد.

صادقیان (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی خود‌پنداره، سرسختی روان‌شناختی و انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان پرورشگاهی و غیرپرورشگاهی شهر تهران» نشان دادند که خودپن داره سرسختی و انگیزش پیشرفت دانش‌آموزان پرورشگاهی پایین‌تر از دانش‌آموزان غیرپرورشگاهی بود. قلائی، کدیور، صرامی و اسفندیاری (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «ارزیابی مدل باورهای خودکارآمدی معلمان به عنوان تعیین‌میزان رضایت شغلی آن‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» نشان دادند که مؤلفه‌های پیشرفت تحصیلی قبلی، خودکارآمدی معلمان، رضایت‌شغلی معلمان و پیشرفت تحصیلی بعدی دانش‌آموزان دویه دویا یکدیگر همبستگی دارند.

عمرانی فرد (۱۳۹۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه هوش معنوی، رضایت‌شغلی و رضایت از زندگی دبیران دبیرستان‌های دولتی دخترانه شهرستان اسلامشهر» نشان داد که بین هوش معنوی بارضایت شغلی و رضایت از زندگی معلمان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، بین رضایت‌شغلی و رضایت از زندگی رابطه معنی داری وجود دارد. یاسمی نژاد، گل محمدیان و بهنام (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه جهت‌گیری مذهبی و سرسختی روان‌شناختی در دانشجویان» نشان دادند که بین جهت‌گیری مذهب درونی و سرسختی روان‌شناختی دانشجویان رابطه معناداری مثبت وجود دارد، اما بین جهت‌گیری مذهب بیرونی و سرسختی روان‌شناختی دانشجویان رابطه معناداری منفی وجود دارد.

احمدی گتاب و واحدی قجری (۲۰۱۳)، در پژوهشی با عنوان «مقایسه سرسختی روان‌شناختی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پسرودختر» نشان دادند که بین سرسختی روان‌شناختی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ به عبارت دیگر، با بالا رفتن میزان سرسختی روان‌شناختی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نیز افزایش می‌یابد. صمدزاده، عباسی و شهباززادگان (۲۰۱۱)، در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه بین سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در شهرستان اراک» نشان دادند که ارتباط معنی داری بین سرسختی روان‌شناختی و سبک‌های تفکر و اجتماعی وجود دارد. نتایج حاصل نشان داد ارتباط معنی داری بین مقاومت و تفکر سبک‌های روانی اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی با پیشرفت عملکرد تحصیلی

وجود دارد. عباس، لیتچمن و پیلا^{۲۲} (۲۰۱۱)، در پژوهشی نشان دادند که بین ویژگی شخصیتی سرسخت با سیستم ایمنی رابطه‌ی مثبتی وجود دارد. در نتیجه افراد واجد سرسختی بالا دارای سیستم ایمنی متعادل‌تر و قوی‌تر هستند. بنابراین در برابر مشکلات و رویدادهای استرس‌زای زندگی مقاومت بیشتری را ابراز می‌کنند.

انزلیچت، آرانسون، گود و مک کی^{۲۳} (۲۰۰۶)، در پژوهشی نشان دادند که مؤلفه‌های سرسختی با به کارگیری راهبردهای سازگارانه‌تر مانند راهبردهای مسأله‌مدار و افزایش ادراک توانایی‌های خود در رویایی با منبع استرس موجب افزایش سلامت روان افراد می‌شود. باکر، ون درزی، لوینگ و دلارد^{۲۴} (۲۰۰۶)، طی چندین بررسی، تعدادی از عوامل شخصیتی مهم در ارتباط با فرسودگی شغلی مانند: منبع کنترل، اعتماد به نفس، انگیزه پیشرفت و سرسختی را معرفی کردند. بر این اساس، یکی از ویژگی‌های شخصیتی که به عنوان تعدیل‌کننده استرس مطرح می‌شود، سرسختی روان‌شناختی است.

۴- روش پژوهش

از آنجا که در این پژوهش به دنبال آن بودیم تا رابطه سه متغیر سرسختی روان‌شناختی، انگیزش پیشرفت و نگرش معنوی معلمان با رضایت‌شغلی آنان مورد پژوهش‌قرار گرفته و رابطه میان این متغیرها براساس هدف تحقیق بررسی شود، لذا روش پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی در نظر گرفته شد.

۵- جامعه آماری، حجم نمونه، روش نمونه‌گیری و شیوه گردآوری داده‌ها

جامعه آماری در این پژوهش کلیه معلمان دوره ابتدایی شهر همدان (۲۲۰۰ نفر) و حجم نمونه آماری مطابق با جدول برآورد کرجسی و مورگان (۳۲۷ نفر)، که از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با رعایت سهم هر یک از زیر گروه‌ها انتخاب و اطلاعات به صورت میدانی و با استفاده از پرسشنامه‌های: سرسختی روان‌شناختی کیامرئی و همکاران (۱۳۷۷)، انگیزه پیشرفت هرمنس (PMT)، نگرش معنوی محقق ساخته و رضایت شغلی‌دانت اطلاعات مورد نیاز گردآوری شد. ضرایب پایایی پرسشنامه سرسختی روان‌شناختی به دو روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۷۶ محاسبه شده است. اعتبار پرسشنامه انگیزش پیشرفت از دو روش محاسبه آلفای کرونباخ و آزمون مجدد ۰/۸۴٪ و ۰/۸۲٪ به دست آمده است. پایایی پرسشنامه نگرش معنوی با روش بازآزمایی ۰/۹۱ بدست آمده است. پرسشنامه رضایت شغلی دانت و همکارانش در سال ۱۹۶۶، توسط فتح‌آبادی در سال ۱۳۷۸ در ایران هنجاریابی شده است، و اعتبار آن از طریق فرمول آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفته است.

۶- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها علاوه بر آمار توصیفی نظیر میانگین و انحراف استاندارد، از آزمون‌های آمار استنباطی نظیر ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t گروه‌های مستقل، تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شده است.

۷- تحلیل یافته‌ها

۷-۱- تحلیل توصیفی داده‌ها

جنسیت فراوانی درصد
22. Abbas AK, Lichtman HH, Pillai S.

23. Inzlicht, M., Aronson, J. Good, C. Mckay, L.,

24. Bakker AB, Van der Zee KI, Lewig KA, Dollard MF.

۵۵	۱۸۰	پسر
۴۵	۱۴۷	دختر
۱۰۰	۳۲۷	جمع

جدول ۷-۲ وضعیت تاهل پاسخگویان

جدول ۷-۱ جنسیت پاسخگویان

وضعیت تاهل	فراوانی	درصد
مجرد	۲۵۳	۷۷
متاهل	۷۴	۲۳
جمع	۳۲۷	۱۰۰

با توجه به داده های جدول (۷-۱)، ۵۵ درصد از نمونه آماری مورد مطالعه مذکر و ۴۵ درصد مونث و با توجه به داده های جدول (۷-۲)، ۷۷ درصد از نمونه آماری مورد مطالعه مجرد و ۲۳ درصد متاهل می باشند.

جدول ۷-۳ میزان تحصیلات پاسخگویان

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد
دیپلم	۱۲	۴
فوق دیپلم	۸۳	۲۵
لیسانس	۲۱۲	۶۵
فوق لیسانس	۲۰	۶
جمع	۳۲۷	۱۰۰

جدول ۷-۴ سابقه کاری پاسخگویان

سابقه کاری	فراوانی	درصد
۱-۱۰ سال	۵۷	۱۷
۱۱-۲۰	۹۷	۳۰
۲۱-۳۰	۱۷۳	۵۳
جمع	۳۲۷	۱۰۰

با توجه به داده های جدول (۷-۳)، ۴ درصد از نمونه آماری مورد مطالعه دارای تحصیلات دیپلم، ۲۵ درصد فوق دیپلم، ۶۵ درصد لیسانس و ۶ درصد دارای تحصیلات فوق لیسانس بوده و با توجه به داده های جدول (۷-۴)، ۱۷ درصد از نمونه آماری مورد مطالعه معلمان دارای سابقه کاری بین ۱-۱۰ سال، ۳۰ درصد بین ۱۱-۲۰ سال و ۵۳ درصد بین ۲۱-۳۰ سال می باشد.

جدول ۷-۵ وضعیت رضایت شغلی معلمان

ابعاد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
انگیزشی	۳۱	۱۱۹	۸۷/۵۹	۱۹/۰۵
بهداشتی	۳۵	۱۳۳	۸۷/۰۷	۲۲/۷۶
رضایت کلی	۷۳	۲۵۲	۱۷۴/۶۶	۳۹/۳۴

با توجه به داده های جدول (۷-۵) میانگین وضعیت رضایت انگیزشی معلمان ۸۷/۵۹ می باشد که بالاتر از حد متوسط را نشان می دهد، (حد متوسط آزمون با توجه به ۱۷ سوال در طیف ۷ نمره ای ۶۸ است). میانگین وضعیت رضایت بهداشتی معلمان ۸۷/۰۷ می باشد که بالاتر از حد متوسط را نشان می دهد (حد متوسط آزمون با توجه به ۱۹ سوال در طیف ۷ نمره ای ۷۶ است). و میانگین وضعیت رضایت شغلی معلمان بطور کلی ۱۷۴/۶۶ می باشد که بالاتر از حد متوسط است. (حد متوسط آزمون با توجه به ۳۶ سوال در طیف ۷ نمره ای ۱۴۴ است)

جدول ۷-۶ وضعیت سرسختی روانشناختی معلمان

تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
۳۲۷	۲۲	۷۲	۵۱/۵۵	۹/۴

با توجه به داده های جدول (۶-۷) میانگین وضعیت سرسختی روانشناختی معلمان ۵۱/۵۵ می باشد که بالاتر از حد متوسط را نشان می دهد(دامنه نمرات آزمون بین ۰ تا ۸۱ و نمره برش ۴۰/۵ است).

جدول ۷-۷ وضعیت انگیزش پیشرفت معلمان

تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
۳۲۷	۶۶	۱۰۴	۸۵/۰۴	۷/۰۴

با توجه به داده های جدول (۷-۴) میانگین وضعیت انگیزش پیشرفت معلمان ۸۵/۰۴ می باشد که بالاتر از حد متوسط را نشان می دهد(دامنه نمرات آزمون ۲۹ تا ۱۱۶ و نقطه برش ۷۲/۵ است).

جدول ۷-۸ وضعیت نگرش معنوی معلمان

تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
۳۲۷	۷۵	۱۶۴	۱۳۳/۵۶	۱۷/۸۹

با توجه به داده های جدول (۸-۷) میانگین وضعیت نگرش معنوی معلمان ۱۳۳/۵۶ می باشد که بالاتر از حد متوسط را نشان می دهد(دامنه نمرات ۰ تا ۱۷۲ و نمره میانگین ۸۶ است).

۷-۲- تحلیل استنباطی و آزمون فرضیه ها

فرضیه ۱. بین سرسختی روان شناختی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول (۷-۱۰) ضریب همبستگی پیرسون بین سرسختی روانشناختی و رضایت شغلی معلمان

متغیر مورد مطالعه	شاخص های آماری	رضایت شغلی
سرسختی روانشناختی	ضریب همبستگی (r)	۰/۳۱ **
	معناداری (p)	۰/۰۰۰۱
	تعداد	۳۲۷

** <math>P < 0/01</math>

در راستای آزمون فرضیه اول پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد بین سرسختی روانشناختی و رضایت شغلی معلمان ($r = 0/31$ و $p < 0/01$) رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد.

فرضیه ۲. بین انگیزش پیشرفت معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

جدول (۷-۱۱) ضریب همبستگی پیرسون بین انگیزش پیشرفت و رضایت شغلی معلمان

متغیر مورد مطالعه	شاخص های آماری	رضایت شغلی
انگیزش پیشرفت	ضریب همبستگی (r)	۰/۴۲ **
	معناداری (p)	۰/۰۰۰۱
	تعداد	۳۲۷

** <math>P < 0/01</math>

در راستای آزمون فرضیه دوم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد بین انگیزش پیشرفت و رضایت شغلی معلمان ($p < 0/01$ و $r = 0/42$) رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد.
فرضیه ۳. بین نگرش معنوی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.
جدول (۷-۱۲) ضریب همبستگی پیرسون بین نگرش معنوی و رضایت شغلی معلمان

متغیر مورد مطالعه	شاخص های آماری	رضایت شغلی
نگرش معنوی	ضریب همبستگی (r)	۰/۴۹ **
	معناداری (p)	۰/۰۰۰۱
	تعداد	۳۲۷

** $p < 0/01$

در راستای آزمون فرضیه سوم پژوهش، نتایج آزمون ضریب همبستگی پیرسون نشان می دهد بین نگرش معنوی و رضایت شغلی معلمان ($p < 0/01$ و $r = 0/49$) رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد.

۸ - تبیین یافته ها

فرضیه ۱. بین سرسختی روان شناختی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه اول، حاکی از این است که، بین سرسختی روانشناختی و رضایت شغلی معلمان رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد. این یافته ها با نتایج رضایی (۱۳۹۲)، شکوهی فرد، حمید و سودانی (۱۳۹۲)، آقاجانی و دیگران (۱۳۹۲)، حمید و دیگران (۱۳۹۱)، رفیعی اصل (۱۳۹۰)، نریمانی و دیگران (۱۳۸۶)، وردی (۱۳۸۰)، احمدی گتاب و واحدی فجری (۲۰۱۳)، عباس، لیتچمن و پیلا (۲۰۱۱)، انزلیچتو دیگران (۲۰۰۶)، باکر و دیگران (۲۰۰۶)، و وستمن (۱۹۹۰)، همخوانی دارد.
در تبیین این نتایج می توان گفت: سرسختی روانشناختی، یکی از ویژگی های شخصیتی است که در رویارویی با حوادث فشار زای زندگی به عنوان منبع مقاومت و سپر محافظ عمل می کند و به فرد امکان ترسیم و دسترسی به فهرستی از راهبردها را می دهد تا دیدی خوش بینانه نسبت به فشارزها به دست آمده و بطور مناسب به مبارزه جویی با این عوامل بپردازد، سرسختی ترکیبی از باورها در مورد خود و جهان است که از سه جزء تعهد، کنترل و مبارزه جویی تشکیل شده است و چیزی فراتر از جمع سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه جویی است. معلمانی که دارای سرسختی روانشناختی بالاتری هستند، از صبر و حوصله بیشتری برخوردارند، در مقابل سختی و فشارهای شغلی مقاومتند، نسبت به شغل خود متعهد و شرایط را تحت کنترل دارند و با ناملایمات در ستیزند. از این رو می توانند شرایط شغلی مناسبی برای خود فراهم نموده و از شغل خود احساس رضایت کنند.

فرضیه ۲. بین انگیزش پیشرفت معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه دوم، حاکی از این است بین انگیزش پیشرفت و رضایت شغلی معلمان رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد. این یافته ها با نتایج رضایی (۱۳۹۲)، رفیعی اصل (۱۳۹۰)، غفوری ورونسفادرانی، کمالی و نوری (۱۳۸۷) و باکر و دیگران (۲۰۰۶) همخوانی دارد.

در تبیین این نتایج می توان گفت: انگیزش سطح انرژی و فعالیت افراد را افزایش می دهد، آن ها را به طرف اهداف خاصی جهت داده و فعالیت های ویژه ای را موجب می شود. انگیزش پیشرفت به عنوان یک زمینه نسبتاً ثابت در افراد از جمله مهم ترین انگیزه ها یا نیازهای اکتسابی هر فرد می باشد. نیاز و میل به پیشرفت یکی از نیازهای اساسی و از ویژگی های سازگار شخصیت

انسان است. معلمانی که دارای انگیزه پیشرفت بالا هستند، با جدیدت تلاش بیشتری از خود نشان می‌دهند و بر مشکلات و تنگناهای شغلی خود غلبه می‌کنند، در نتیجه شرایط کاری متناسب با خواسته‌های آنان شکل می‌گیرد و از رضایت شغلی لازم برخوردار می‌شوند.

فرضیه ۳. بین نگرش معنوی معلمان و رضایت شغلی آنان رابطه وجود دارد.

نتایج آزمون فرضیه سوم، حاکی از این است که، بین نگرش معنوی و رضایت شغلی معلمان رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد. این یافته‌ها با نتایج یاسمی نژاد، گل محمدیان و بهنام (۱۳۹۰) و غباری بناب و همکاران (۱۳۸۶) همخوانی دارد. تبیین این نتایج می‌توان گفت: یکی از اجزای زندگی سالم توجه به نیازهای معنوی است. زیرا انسان موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی است. معنویت مبتنی بر جهان بینی توحیدی می‌تواند سبک زندگی انسانرا اعتلا بخشد. در این سبک زندگی، رفتاری‌های آسیب‌زا به تدریج، کاهش یافته، رفتارهای سالم افزایش می‌یابد. عدم توجه به بعد معنوی و خودشناسی در زندگی مانع رشد و شکوفایی است و سلامت روان را به خطر می‌اندازد. هر قدر معلمان از نگرش معنوی بالاتری برخوردار باشند به جنبه‌های معنوی و اخروی وظایف شغلی خود بیشتر توجه می‌کنند و کمتر به مسائل مادی و دنیوی شغلی خود، که اغلب موجب نارضایتی معلمان است، می‌اندیشند. ارزش علم و دانش و ترویج آن بقدری بالاست که در صورت توجه معلمان به این ارزش‌ها از شغل خود احساس خرسندی و خوشنودی می‌کنند و رضایت شغلی شان افزایش می‌یابد.

۹- محدودیت‌های پژوهش

در انجام تحقیق پژوهشگر با محدودیت‌های زیر روبرو بوده است:

۱- کمبود مشارکت نمونه آماری در پاسخگویی به سوالات پرسشنامه

۲- عدم آگاهی از میزان دقت و صحت پاسخ پاسخگویان

۱۰- پیشنهادهای تحقیق

۱-۱۰- پیشنهادهای کاربردی

۱. با توجه به نتایج فرضیه اول تحقیق مبنی بر رابطه مستقیم سرسختی روانشناختی معلمان با رضایت شغلی آنان پیشنهاد می‌گردد، با برگزاری کارگاه‌های آموزش سرسختی روانشناختی، زمینه افزایش رضایت شغلی معلمان فراهم گردد.

۲. با توجه به نتایج فرضیه دوم و سوال چهارم تحقیق مبنی بر رابطه و نقش انگیزش پیشرفت معلمان در رضایت شغلی آنان پیشنهاد می‌گردد، با برگزاری کارگاه‌های آموزشی مناسب و تقویت عوامل انگیزشی شغلی، میزان رضایت شغلی معلمان افزایش یابد.

۳. با توجه به نتایج فرضیه سوم و سوال چهارم تحقیق مبنی بر رابطه و نقش نگرش معنوی معلمان در رضایت شغلی آنان پیشنهاد می‌گردد، با برگزاری دوره‌های آموزش‌های اعتقادی مذهبی و برگزاری اردوهای زیارتی برای معلمان نگرش‌های معنوی آنان و متعاقب آن، میزان رضایت شغلی معلمان افزایش یابد.

۴. با توجه به نتایج سوال پنجم تحقیق، مبنی بر پایین تر بودن میزان رضایت شغلی معلمان مرد نسبت به معلمان زن، پیشنهاد می‌گردد با بررسی دقیق مسائل و مشکلات شغلی معلمان مرد و شناسایی عوامل موثر بر افزایش شغلی آنان، این مشکل مرتفع گردد.

۱۰-۲- پیشنهادهای پژوهشی

۱. پیشنهاد می‌گردد، عوامل موثر بر سرسختی روانشناختی معلمان مورد پژوهش قرار گیرد.

۲. پیشنهاد می‌گردد، تاثیر آموزش‌های معنوی و مذهبی بر رضایت شغلی معلمان مورد تحقیق قرار گیرد.

۳. پیشنهاد می‌گردد، در مورد عوامل موثر در افزایش انگیزه پیشرفت معلمان تحقیق شود.

الف) فهرست منابع فارسی

- آذریون، سیدامراه، (۱۳۹۲). رابطه رهبری معنوی و یادگیری سازمانی با رضایت شغلی در معلمان اداره آموزش و پرورش شهرستان دهدشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- آزاد مرزآبادی، اسفندیار؛ طرخورانی، حمید، (۱۳۸۶). بررسی ارتباط بین استرس های شغلی و رضایت مندی شغلی کارکنان، *مجله علوم رفتاری*، دوره ۱، شماره ۲، صفحات ۱۲۹-۱۲۱.
- آقاجانی، محمدجواد، تیزدست، طاهر، عباس قربانی، مریم، باج ور، میثم، (۱۳۹۲)، ارتباط سرسختی روانشناختی با فرسودگی شغلی پرستاران، *مجله پرستاری و مامایی جامع نگر*، سال ۲۳، شماره ۷۰، صص ۷-۱.
- آقازاده، احمد، (۱۳۸۷). *مسائل آموزش و پرورش ایران*، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- احمري طهران، هدی، حیدری، اکرم، کچویی، احمد، ایرانی، آزاد، (۱۳۸۸)، همبستگی بین نگرش نسبت به امور مذهبی و افسردگی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قم، *مجله دانشگاه علوم پزشکی قم*، (۳)، صص ۵۱-۵۶.
- ایوبی، سمیه، تیموری، سعید، نیری، مهدی، (۱۳۸۹)، سرسختی، کیفیت زندگی و احساس بهزیستی، روان شناسی تحولی، *روان شناسی ایرانی*، سال ششم، شماره ۲۴.
- بهادری، الهام، خیر، محمد، (۱۳۹۱)، رابطه سرسختی روانشناختی و انعطاف پذیری خانواده با سبک های مقابله با استرس در دانش آموزان دختر دبیرستانی، *روش ها و مدل های روان شناختی*، سال دوم، شماره هفتم، صص ۱۸-۱.
- بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۸۴)، رابطه میان عزت نفس، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان سال سوم دبیرستان های تهران، *مطالعات روان شناختی*، دوره ۱، شماره ۴ و ۵، ۱۴۴-۱۳۱.
- تورانی، حیدر، رشتیانی، صادق، (۱۳۸۷)، رابطه عملکرد خانواده با سرسختی روان شناختی دانش آموزان دبیرستان های شهر کنگاور، *فصلنامه روانشناسی تربیتی*، شماره ۱۲، ص ۸۷.
- حاتمی، فرزانه، حاتمی شاه میر، الهام، ادیب پور، ناهید، طهماسبی، فرشید، (۱۳۹۱)، رابطه بین سرسختی ذهنی و آمادگی جسمانی در دانشجویان دختر، *دو فصلنامه مطالعات روان شناسی ورزشی*، سال اول، شماره ۲، صص ۵۳-۶۴.
- حسنی، سعدالله، (۱۳۹۰)، *نقش باورهای دینی در اصلاح فرد و جامعه*، قم: نشر بوستان کتاب قم.
- حسین زاده، داود؛ دلبادی، زهرا؛ صالحی، پرویز، (۱۳۸۶)، *زمینه روانشناسی صنعتی سازمانی*، (چاپ دوم)، انتشارات مازیار.
- حسینی، سیده مونس، (۱۳۸۸)، رابطه امید به زندگی و سرسختی روان شناختی، *اندیشه و رفتار (روانشناسی کاربردی)*، ۳(۱۲): ۵۷-۶۵.
- حمدیه، مصطفی و شهیدی، شهریار، (۱۳۸۹)، *اصول و مبانی بهداشت روانی*، چاپ چهارم، تهران: سمت.
- حمدیه، مصطفی، ترقی جاه، صدیقه، (۱۳۸۷)، تأثیر گروه درمانی شناختی معنوی بر میزان افسردگی، *مجله پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی*، ۱۳ (۵)، صص ۳۸۳-۳۸۹.
- حمید، نجمه، عطایی مغانلو، وحید، عیدی بایگی، مجید، (۱۳۹۱)، مقایسه ی رابطه ی سلامت روان و سرسختی روان شناختی در دانشجویان سال اول و آخر پزشکی، *فصلنامه جنتا شاپیر*، سال سوم، شماره ۱، ص ۲۷۳.
- حمیلی، نسرین، (۱۳۸۶)، *مقایسه سبک های دل بستگی، نگرشهای مختل و عدم تحمل بالاتکلیفی در اختلال های وسواس، اضطراب و افسردگی*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه محقق اردبیلی.
- خاوری، لیلی، (۱۳۸۶)، مقایسه رضایت شغلی اعضای هیات علمی غیر فعال و فعال در ورزش دانشگاه یزد، *فصلنامه المپیک*، سال پانزدهم، شماره ۱ (پیاپی ۳۷).
- رضایی، احسان، (۱۳۹۲)، *پیش بینی پیشرفت تحصیلی: نقش انگیزش مدرسه، اهداف پیشرفت و سرسختی روانشناختی*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - دانشگاه سمنان.
- رفیعی اصل، محمد، (۱۳۹۰)، *مقایسه رابطه سرسختی روانشناختی با انگیزه پیشرفت در دانش آموزان متوسطه شهری و روستایی شهرستان های ایزد و باغملک در سال تحصیلی ۹۰-۸۹*، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.

- روشن، رسول، شاکری، رضا، (۱۳۸۹)، بررسی اعتبار و پایایی مقیاسی برای سنجش سرسختی روان شناختی دانشجویان، دانشور رفتار / اردیبهشت ۱۳۸۹ شماره ۴۰.
- روشنی، رسول و شاکری، رضا، (۱۳۸۹)، بررسی اعتبار و پایایی مقیاس برای سنجش سرسختی روان شناختی دانشجویان؛ دانشگاه شاهد، سال هفدهم، دومهنامه دانشور رفتار.
- زاهد بابلان، عادل، قاسم پور، عبدالله، حسن زاده، شهناز، اکبری، ابراهیم، (۱۳۹۱)، بررسی ارتباط سرسختی روان شناختی و گذشت با امید در ورزشکاران، مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، شماره ۴۶، صص ۴۴۹-۴۶۰.
- ساعتچی، محمود، (۱۳۷۹)، روان شناسی کار، تهران: نشر ویرایش.
- سرمد، زهره؛ حجازی، الهه؛ بازرگان، عباس، (۱۳۸۵)، روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: انتشارات آگاه.
- سرمد، غلامعلی، (۱۳۸۷)، روابط انسانی در سازمان های آموزشی، تهران: انتشارات سمت.
- سیف، علی اکبر، (۱۳۸۰)، روانشناسی پرورشی، تهران: انتشارات آگاه.
- شفیعی، محمدرضا، (۱۳۸۹)، بررسی رضایت شغلی کارکنان بیمارستان های شهر اصفهان، فصلنامه همای سعادت، نشریه علمی- پژوهشی سیاست گذاری کیفیت مدیریت نظام سلامت، شماره ۳۵.
- شکوهی فرد، سارا، حمید، نجمه، سودانی، منصور، (۱۳۹۲)، اثربخشی آموزش سرسختی روانشناختی بر کیفیت زندگی دانشجویان دختر تربیت معلم، فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، شماره ۵۲، صص ۴۰.
- شکوهی، غلامحسین، (۱۳۷۰)، اهم مسائل آموزش و پرورش، نشریه شورای تحقیقات وزارت آموزش و پرورش.
- شمس، محمد شهاب، (۱۳۸۴)، فن آوری های اطلاعات و ارتباطات در عرصه آموزش معلمان، کمیسیون ملی یونسکو، تهران: انتشارات.
- شهیدی، شهریار؛ فرج نیا، سعیده، (۱۳۹۱)، ساخت و اعتبار یابی پرسش نامه سنجش نگرش معنوی، فصلنامه روانشناسی دین، سال پنجم، شماره سوم، صص ۹۷-۱۱۵.
- صادقیان، راضیه، (۱۳۹۱)، بررسی خودپنداره، سرسختی روانشناختی و انگیزش پیشرفت دانش آموزان پرورشگاهی و غیر پرورشگاهی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - دانشگاه علامه طباطبائی.
- صفورایی پاریزی، محمد مهدی، (۱۳۸۹)، ایمان به خدا و نقش آن در کاهش اضطراب، معرفت، ۱۲ (۴)، صص ۴۴-۳۴.
- طاهرزاده، اصغر، (۱۳۹۰)، چگونگی فعلیت یافتن باورهای دینی، تهران: نشر رب المیزان.
- طاهری، حبیب الله، (۱۳۸۷)، نقش باورهای دینی در رفع نگرانی ها، تهران: نشر زائر.
- عابدی، احمد، عریضی سامانی، سید حمید رضا، (۱۳۸۲)، تحلیل محتوای کتاب های درسی دوره ابتدایی بر حسب سازه انگیزه پیشرفت، نوآوری های آموزشی، شماره ۵.
- عبادی، ندا، سودانی، منصور، فقیهی، علینقی، حسین پور، محمد، (۱۳۸۹)، بررسی اثربخشی آموزش مثبت نگری با تأکید بر آیات قرآنی بر افزایش امید به زندگی زنان مطلقه شهر اهواز، یافته های نو در روانشناسی، صص ۷۱-۸۴.
- عباس آبادی، رضا، (۱۳۸۹)، رضایت شغلی، تهران: مهرآه عصر.
- عمرانی فرد، کبری، (۱۳۹۱)، بررسی رابطه هوش معنوی، رضایت شغلی و رضایت از زندگی دبیران دبیرستانهای دولتی دخترانه شهرستان اسلامشهر، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی - دانشگاه الزهراء علیها السلام.
- علیرضایی، نرگس، (۱۳۸۹)، مقیاس سرسختی روانشناختی، موسسه آزمون یار پویا، طراح و تولید کننده آزمون، نرم افزار و محصولات کمک آموزشی در زمینه علوم رفتاری و رشته های وابسته.
- غباری بناب، باقر و دیگران، (۱۳۸۴)، ساخت مقیاس تجربه معنوی دانشجویان، مجله روانشناسی، سال نهم، شماره ۳، ۲۶۱-۲۷۸.
- غباری بناب، باقر و دیگران، (۱۳۸۶)، رابطه توکل به خدا با اضطراب و صبر و امیدواری در شرایط ناگوار در معلمان شهر تهران، ارائه شده در اولین همایش نقش دین در بهداشت روانی، تهران، ۲۷-۲۴ آذرماه، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.
- غفاری، ابوالفضل؛ ارفع بلوچی، فاطمه، (۱۳۹۰)، رابطه انگیزش پیشرفت و خود پنداره تحصیلی با اضطراب امتحان در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه فردوسی مشهد، فصلنامه پژوهش های روان شناسی بالینی و مشاوره، ۱(۲)، ۱۳۶-۱۲۱.

- غفوری ورنوسفادرائی، محمدرضا، کمالی، مهدی، نوری، ابوالقاسم، (۱۳۸۷)، رابطه انگیزه پیشرفت و سرسختی روان شناختی با هیجان خواهی و مسؤولیت پذیری، فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، شماره ۳۶، ص ۱۶۵.
- غلامعلی لوانسانی، مسعود، کیوان زاده، محمد؛ ارجمند، ندا، (۱۳۸۹)، معنویت، استرس شغلی، تعهدسازمانی و رضایت شغلی در پرستاران شهر تهران، فصلنامه روان شناسی معاصر، دوره سوم، شماره ۲، صفحات ۶۱-۷۳.
- قلائی، بهروز، کدیور، پروین، صرامی، غلامرضا، اسفندیاری، محمد، (۱۳۹۱)، ارزیابی مدل باورهای خودکارآمدی معلمان به عنوان تعیین کننده میزان رضایت شغلی آن‌ها و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، شماره ۳۲، ص ۹۵.
- کشاورزی، مجید، (۱۳۸۹)، بهره وری و رضایت شغلی، جزوات مدیریت منابع انسانی.
- کلانتری، محمد، (۱۳۸۶)، رابطه سبک زندگی و سلامت، برگرفته از سایت نهاد رهبری.
- کلدی، علیرضا، عسگری، گیتا، (۱۳۸۲)، بررسی میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر تهران، مجله روان شناسی و علوم تربیتی، سال سی و سوم، شماره ۱، ص ۱۰۳-۱۰۲.
- کیامرئی، آذر؛ نجاریان، بهمن؛ مهرابی زاده هنرمند، مهناز، (۱۳۷۷)، ساخت و اعتبار یابی مقیاسی برای سنجش سرسختی روانشناختی، مجله روانشناسی، سال دوم، شماره ۳.
- کلدی، علیرضا؛ عسگری، گیتا، (۱۳۸۲)، بررسی میزان رضایت شغلی معلمان ابتدایی آموزش و پرورش شهر تهران، روانشناسی و علوم تربیتی، ۳۳ (۱)، ۱۰۳-۱۲۰.
- کیوانفر، محمدرضا، نصرافهانی، احمدرضا، (۱۳۸۰)، تأثیر روش‌های فعال تدریس علوم در میزان موفقیت دانش آموزان، مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه آزاد واحد خوراسگان، ش ۹، ص ۱-۱۴.
- گل پرور، محسن و محمدعلی نادی، (۱۳۸۹)، رابطه حمایت مدیریت از رفتارهای اخلاقی با رضایت شغلی معلمان، مجله انجمن ایرانی روانشناسی، ۱۴ (۲)، ۱۱۴-۱۲۱.
- گل‌آورد، جی. ای. برونینگ، آر. اج، (۱۹۹۰)، روانشناسی تربیتی: اصول و کاربرد آن، ترجمه: خرازی، علینقی، ۱۳۸۳، تهران: نشر دانشگاهی.
- گلستانی هاشمی، سید مهدی، (۱۳۸۰)، خودانگاره و پیشرفت تحصیلی، مجله پیوند، شماره ۲۴.
- مستغنی، سارا، سروقد، سیروس، (۱۳۹۱)، رابطه ویژگی‌های شخصیتی و سرسختی روان شناختی با فشار شغلی پرستاران بیمارستان های دولتی شیراز، فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، شماره ۵۰، ص ۱۲۴.
- مصطفایی، علی، (۱۳۸۵)، بررسی تاثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر منبع کنترل دانش فراشناختی و انگیزش پیشرفت در دانش آموزان پسر سال سوم راهنمایی شهرستان بوکان، تبریز، دانشگاه تبریز.
- معیدفر، سعید؛ ذهانی، قربان علی، (۱۳۸۴)، بررسی میزان نارضایتی شغلی معلمان و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهر نیشابور، مجله جامعه شناسی ایران، ۱۶ (۱)، ۱۳۵-۱۵۰.
- مقیمی، سیدمحمد، (۱۳۸۰)، سازمان و مدیریت رویکردی پژوهشی، (چاپ دوم)؛ تهران: انتشارات ترمه.
- ملکی، حسن، (۱۳۸۰)، برنامه ریزی درسی، مشهد: پیام اندیشه.
- میردریگوندی، رحیم، (۱۳۸۹)، رضایت شغلی و روش های ارزیابی آن، فصل نامه ی معرفت، شماره ۳۸.
- نادری، فرح، حسینی، سیده مونس، (۱۳۸۹)، رابطه ی امید به زندگی و سرسختی روان شناختی در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد گچساران، جامعه شناسی زنان دانشگاه آزاد واحد مرودشت سال اول، شماره ۲.
- نجاتی، محمد عثمان، (۱۳۸۱)، قرآن و روانشناسی، ترجمه: عباس عرب، مشهد: بنیاد پژوهش های اسلامی، جلد پنجم، ص ۳۳۵.
- نریمانی، محمد، زاهد، عادل، ابوالقاسمی، عباس، محمودی، حدیثه، (۱۳۹۰)، سرسختی در نوجوانان فاقد و واجد والدین، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۴.
- نریمانی، محمد، محمدامینی، زرار، برهمند، اوشا، ابوالقاسمی، عباس، (۱۳۸۶)، ارتباط سرسختی روانشناختی، سبک های تفکر و مهارت های اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، فصلنامه علمی- پژوهشی روان شناسی دانشگاه تبریز، سال دوم، شماره ۵.
- واعظی، سید احمد، قدسی، صهبا، فراغتی، مریم، (۱۳۸۰)، بررسی رابطه دعا و اضطراب، ارائه شده در اولین همایش نقش دین در بهداشت روانی، تهران، ۲۷-۲۴ آذرماه، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران.

- وردی، مینا، (۱۳۸۰)، رابطه کمال گرایی و سرسختی روانشناختی با سلامت روانی و عملکرد تحصیلی در دانش آموزان دختر مرکز پیش دانشگاهی اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم و تربیتی و روانشناختی.
- وست، ویلیام، (۱۳۸۸)، روان درمانی و معنویت، مترجمان: دکتر شهریار شهیدی و سلطانعلی شیرافکن، تهران: انتشارات رشد.
- هرمنس، (۱۹۷۰)، پرسشنامه انگیزه پیشرفت (T.M.A) هرمنس، به نقل از سایت: <http://www.iran-moshaver.ir>
- یاسمی نژاد، پریسا، گل محمدیان، محسن، فعلی، بهنام، (۱۳۹۰)، بررسی رابطه جهت گیری مذهبی و سرسختی روانشناختی در دانشجویان، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۱۲، ص ۱۱۹.

ب) فهرست منابع انگلیسی

- Abbas AK, Lichtman HH, Pillai S. (2011), *Cellular and Molecular Immunology*. 7th ed. Philadelphia, PA: Elsevier Health Sciences.
- Ahmadi Gatab, T., Vahedi Ghajari, A., (2013), *Comparison of psychological hardiness with Achievement among male & female students*, *European Psychiatry*, Volume 28, Supplement 1, 2013, Pages 1.
- Alice & Shaunessy. (1993). *The Relationship Between Hardiness, Ego Strength, Stressors, Academic Performance and Social Competence in an Adolescent Population*. Psy. D. P. 114-DAI-b53/10, D5485.
- All port, G.W and Ross, J.M.(1967). personal religious orientation and prejudice *journal of personality and social psychology*, 5: 432-43.
- Assagioli, R.(1986). *self – realization and psychological disturbance, revision*, 8(2):21-31.
- Bakker AB, Van der Zee KI, Lewig KA, Dollard MF. *The relationship between the Big Five personality factors and burnout: a study among volunteer counselors*. J Soc Psychol. 2006 Feb.146(1). pp:31-50.
- Bergin, A.E. and Jensen, J.P.(1990). *religiosity of psychotherapists: a national survey psychotherapy*. 27: 3-7.
- Bloom, S.B., (1972). *Handbook of formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw- Hill.
- Capra, F.(1982). *the turning point*. London: wildwood.
- Clark, f.V.(1979). exploring intuition: prospects and possibilities, *journal of transpersonal psychology*, 5(2): 156-70.
- Deikman, A.J. (1982). *the observing self: mysticism and psychotherapy*. Boston: Beacon.
- DiBlasi, F.A., Proctor, J.H., (1993), *Therapists and the clinical use of forgiveness*, *American Journal of Family Therapy*, 21. (2): 175- 83.
- Exline, J. J. (2008). Beliefs about God and forgiveness in a Baptist church sample, *Journal of Psychology and Christianity*; 27: 131- 139.
- Elliot, A.J.(1997), *Integrating the classic and contemporary approach and avoidance achievement goals*. *Educational Psychology*,34,169-189.
- Inzlicht, M., Aronson, J. Good, C. McKay, L., (2006).A particular Resilincy to threatening Environments. *Journal of Experimental social psychology*,42, 323-336.
- Kirshenbaum, H and Henderson, V(eds). (1990). *the Carl Rogers Reader*. London constable.
- Kobasa , S.C.& pucceti,M.C(1983). personality and social resources in stress resistance. *Journal of personality and social psychology* , 45,839-850.
- Kobasa, S. (1982). *the hardy personality: Toward a social psychology of stress and health*. In Sander, G.S.Social psychology of health and illness. Hillsdale, NJ: Erbium.
- Koeing,H.G. Mc Cullough,M.E,& Larson,D.B (2007). *Handbook of religion and health, oxford*,New York: Oxford university press.
- Lee, john chi kin , Wing po ,Lam & Yuk yung Li.(2003). Teachers Evaluation and Effectiveness in Hong Kong : Issues and Challenges , *Journal of Personnel in Education*, Vol 17 , N 1.
- Lefrancois, G.R. (1979, 1994, 1997). *Psychology for teaching (7th, 8th, and 9th ed.)*: Wadsworth, International Edition.
- Lies, B.(1998). *spirituality and cognitive therapy: a match in heaven paper to society for psychotherapy research (international) 29th annual Meeting 24-28 June .salt lake city*.
- Maslow, A.H.(1970). *Religious, Values and peak Experiences*, new York: Viking.
- McClelland, D.C.; Atkinson, J.W., Clark, R.A., & Lowell, E.L. (1953). *The achievement motive*. New York: Appleton- Century Crofts.
- Meraviglia,M.G.(1999). Critical analysis of spirituality and its empirical indicators: Prayer and meaning in life. *Journal of Hospital Nursing*, 17,18-33
- Moreno, Juan Manuel , (2007). Do the initial and the continuous teachers' professional development sufficiently prepare teachers to understand and cope with the complexities of today and tomorrow's education? *Journal of Eductional Change Vol .8, No.2 June* , Springer Netherlands.

- Murray, R.B., & Zenter, J.B. (1989). *Nursing concepts for health promotion*. Prentice-Hall London.
- Nelson, S.H. and Terrey, E.F. (1973). The religious function of psychiatry, *American journal of orthopsychiatry*, 43: 362-7.
- Parkes K. R. & Rendall D., (2002). *The hardy personality and its relationship to extraversion and neuroticism*. *Personality and Individual Differences*. Vol, 9(4): 785- 790.
- Parkes K. R., & Rendall D. (1988). The hardy personality and its relationship to extraversion and neuroticism. *Journal of Personality and Individual Differences*. 9, 785- 790.
- Patton & Goldenberg. (1999). Hardiness and Anxiety as Predictors of Academic Success in First-rate Full-time and Part-time RN Students. *The Journal of Continuing Education in Nursing*. Vol.30, Iss.4; pg, 158, 10 Pages.
- Peck, M.S. (1990). *The road less travelled a new psychology of love*, traditional values and spiritual growth, London: Arrow.
- Price, J.L. (2001). Reflections on determinants of voluntary turnover *international journal of manpower*, 22, 600-624.
- Raynot, J.O.Q. & Entin, E.E. (1983), the function of future orientation as a determinant of human behavior in partnership. *International journal of Psychology*, 18, 463.
- Robbins, S.P. (1993). *Organizational behavior*. Concepts controversies and applications. 6th. New York: prentice Hall.
- Rowan, J. (1976). *Ordinary Ecstasy*. London: Rutledge and Kegan Paul.
- Russell, I.V. (1971). *Motivation*. Dubuque, Iowa: W.M.C. Brown.
- Samadzadeh, Mehdi., Abbasi, Moslem., Shahbazzadegan, Bitaa., (2011), *Survey of Relationship between psychological hardiness, thinking styles and social skills with high school student's academic progress in Arak city*, World Conference on Educational Technology Researches, Volume 28, Pages 286–292.
- Seifert, K.L. (1991). *Educational psychology (2d ed.)*. Boston: Houghton Mifflin.
- Simoens, S., Scott, A., & Sibbald, B. (2002). *Job satisfaction, work-related stress and intention to quit of Scottish GPs*. *Scottish Medical Journal*, 47(4), 80-86. Retrieved from http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/entrez?Db=pubmed&Cmd=Retrieve&list_uids=12235914&dopt=abstractplus
- Spanos, I. (1978). *Witchcraft in histories of psychiatry: a critical analysis and alternative conceptualization*. *Psychological Bulletin*, 85: 417-39.
- Spector, P. E. (1997). *Job satisfaction: Application, assessment, causes, and consequences*. Sage Publications: London.
- Stark, R. (1971). *Psychopathology and religious commitment*. *Review of Religious Research*, 12, 165-176.
- Thomas, I.E. and Cooper, P.E. (1980). Incidence and psychological correlates of intense spiritual experiences. *Journal of Transpersonal Psychology*, 12(1): 75-85.
- Tolman, E.C. (1959). *Principles of purposive behavior*. In S. Koch (ed), *Psychology: A study of science (Vol.2)*. New York: Mc Graw-Hill.
- Vilder, B. (1989). *Implication of the current theory of achievement motivation*. *Psychology in school*. No 18.
- Weiner, B. (1972). *Theories of motivation from mechanism to cognition*. Chicago: Markham.
- Weiner, B. (1977). *An attributional approach for educational psychology*. In L.S. Schulman (Ed.), *Review of research in education*. Vol 4. Itasca, Ill: F.E. Peacock.
- Weiner, B. (1980). *Human motivation*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Weiner, B. (1984). *Principles for a theory of student motivation and their application within an attributional framework*. In R. Ames & C. Ames (Eds.), *Research on motivation in education (Vol.1)*. Orlando, FL: Academic press.
- Wilber, K. (1983). *A sociable god: towards a new understanding of religion*. Boulder, CO: Shambhala.
- Young, C. (1988). *New Age spirituality, self & society*, 16(5): 195-201.